

РІДНА КНИГА

НА ЧУЖИНІ

МІСЯЧНИК — ОРГАН «КНИГОЦЕНТРУ»

1 Річник

Січень 1949 р.

Число 1

«Еней».

Ю. Нарбута

(до 150 - річчя Енеїди Котляревського)

Зміст: «Криза української книги» (редакційна), В. Порський: «Сила українського слова (150—річчя «Енеїди» Котляревського)». «Мета та завдання Книгоцентру». Огляди—В. Порський: «Книга — найкращий подарунок дітям», «Де знайти літературу до січневих національних свят?», «До календарного сезону». Україніка. Рецензії. Нові видання. Сторінка приятелів та читачів української книги. Хроніка. Ювілеї 1949 року. Л. Мосенда (некролог). Запити та відповіді. Оголошення.

Бібліографічно - рекомендаційний місячник

» РІДНА КНИГА НА ЧУЖИНІ «

„The Ukrainian Book in Foreign Countries“ — „Das ukrainische Buch in der Fremde“
„La livre ukrainienne à l'étranger“

орган об'єднання українських авторів, редакторів, критиків, графіків, видавництв,
друкарень та книготорговель — скорочено — «КНИГОЦЕНТР»

Виходить першого числа кожного місяця

Редакційна Колегія: дир. Володимир Дорошенко, проф. В. Порський та проф. Віктор Доманицький

Адреса Редакції: Prof. W. Domanyukyj, 13a Regensburg, Paul Heysestraße 6/167, Germany, U. S. Zone, Europe

Адреса Адміністрації: „Buchzentrale“, 13b München 2, Dachauerstraße 9/1, Germany, U. S. Zone, Europe

Від Управи «Книгоцентру»

Дорогий брате—читачу!

Багато серед українців є таких що звикли змалечку шанувати й любити рідну українську книгу, знаючи, що *рідна книга це найвірніший приятель культурної людини*. І нині ці аматори рідної книги, блукаючи світами, хоч і як часом буває їм скрутно на гроші, не можуть обійтися без рідної книги: якщо не мають за що купити книги, то бодай її позичають і читають. Тільки сучасне правне й матеріальне положення аматорів української книги не таке, щоб купувати собі книжки на власність, заводити великі книгозбірні (бібліотеки), хоч би і з рідних — українських книг. Особливо це торкається українських скитальців у Західній Німеччині.

Та є порятунк! — *Кооперація* завжди була і є «дитиною злиднів»! Стже, — і в цьому випадку — щодо улюблених рідних книг *треба аматорам, приятелям та читачам української книги кооперувати зо своїми сусідами — такими ж аматорами української книги, — об'єднуватися з ними в самоосвітні гуртки (кружки), — в гуртки приятелів і читачів української книги*, а відтак на спільні кошти закуповувати цікаві книги, спільно їх читати, дискутувати над прочитаним, тощо.

Щоб уникнути формальностей та проволікання треба закладати ці гуртки *при вже існуючих українських організаціях*: кооперативах, просвітах,

народних домах, парафіяльних громадах, жіночих організаціях, клубах, пластових організаціях, організаціях молоді, при школах, бурсах, тощо. Щойно там, де ще нема жадних українських організацій, — треба закладати самостійні самоосвітні гуртки.

Коли гуртків в якійсь країні буде чимало, — вони можуть об'єднатися в *Краєвий Союз Приятелів і Читачів Української Книги*, а ці союзи на Всесвітній конференції Приятелів і Читачів Української книги можуть створити *Світову Федерацію*.

Ця мережа організацій книголюбів подбалаб про організацію *мережі українських бібліотек та читалень*, про їх справне ведення, про спільний закуп книг для них, про видавання книг, тощо.

Управа «Книгоцентру» піддаючи цю ідею Вам під розвагу, *кличе Вас узятися за її здійснення в Вашій околиці* — серед Ваших сусідів, приятелів і знайомих.

Закладайте самоосвітні гуртки!

Закладуйте книгозбірні й читальні при них!

Об'єднуйте гуртки книголюбів у Союзи!

Про Ваші досягнення та успіхи на цьому полі негайно *подавайте відомості до «Книгоцентру»*, до його органу «Рідна Книга на Чужині». Всі українські газети просимо передрукувати цей заклик.

Адреса «КНИГОЦЕНТРУ»: „Buchzentrale“, München 2, Dachauerstraße 9/1, Germany, U. S. Zone, Europe.

Від Управи «Книгоцентру»

Цією дорогою Управа «Книгоцентру» просить:

1. Всі українські органи преси та видавництва поза межами Німеччини стало висилати (на обмін виданнями) на адресу «Книгоцентру» по два примірники всіх своїх видань (один — для мандрівної виставки, другий — для редакції органу «Книгоцентру») та свої цінники;

2. Книготоргівлі, кіоски, кольпортерів поза межами Німеччини — подати «Книгоцентру» свої точні адреси;

3. Всіх авторів, редакторів, критиків, графіків, ілю-

страторів, любителів, приятелів та читачів української книги — надсилати інформації та поради щодо заходів для поживлення обороту з українськими виданнями, а до журналу — короткі хронікарські замітки про свою працю й пляни на майбутнє та листи.

Інші українські газети й журнали Управа просить передрукувати цей заклик.

Адреса «Книгоцентру»:

Buchzentrale, München 2,

Dachauerstraße 9/1, Germany, U. S. Zone, Europe.

LEONID W. BACHYNSKY
3425 BROADVIEW RD.
CLEVELAND, OHIO U.S.A. 44109

Криза української книги.

Винахід механічного друкування книг сильно змінив життя людства: мислителі, письменники, поети, вчені, винахідники раптом одержали можливість швидко й далеко ширити свої думки, свої ідеї, свої винаходи в масах людности,—приєднувати собі однодумців, освічувати та перевитовувати читачів своїх творів. А після того, як з'явилися твори чета Яна Амоса Коменського, що перший жадав навчання в школах рідною мовою школярів, та твори німецького філософа Гердера, що ясно провів межу між державою й нацією, все більше й більше зростає попит на «рідну» книгу с. т. на книгу друковану рідною мовою читача. Книги міжнародного характеру — в мовах: латинській, грецькій, французькій витісняються книгами в рідній мові читачів, — книга прибирає своє національне обличчя. І з того часу, крім свого загально-освітнього та загальнонавчального значення, набуває вона ще і значення націотворчого: вона об'єднує, й цементує атомізовані народи, привчає їх до рідної літературної мови, пробуджує в них свідомість відрубності й самобутності рідної культури, пробуджує бажання й змагання до самостійного політичного й економічного життя. Тому найбільші патріоти й національні провідники всіх поневолених та обездоленних народів завжди намагалися якнайбільше ширити рідну книгу в масах свого народу. Тому в багатьох неонаціональних державах влада переслідувала рідну книгу недержавного народу (гуситські книги в Чехії, заборона українського друкованого слова в Росії р. 1876). Тому не раз уже в історії людства чільні провідники недержавних народів виходили на еміграцію і там на чужині творили осередки продукції вільної — не скаліченої рідної книги (Коменський і Масарик, Драгоманів, тощо).

Історія українського народу не становить винятку: «Енеїда» Котляревського, «Кобзар» Шевченка, «Лис-Микита» Франка, «Історія України» Аркаса, «Історія України» Грушевського, «Розмови про сільське господарство» Євгена Чикаленка, — все це книги, які десятками тисяч розійшлися поміж українцями і перевели величезну національно-освітню працю. І так само, як і в інших недержавних народів, рідна книга українців на рідній землі стало терпіти переслідування та мусить шукати сприятливіших умов на чужині.

В житті сучасних українців поза межами рідного краю рідна книга набирає ще більшого націотворчого значення. Багато українців живуть розпорошено й ізольовано поміж іншими — чужими народами. Оточені чужонаціональною стигією вони забувають рідну мову, рідні звичаї, втрачають почуття приналежності до українського народу, до його культури. Єдиним лучником, засобом зв'язку їх з рідним народом, з рідною культурою стають листи та друковане слово (газе-

ти, журнали, книги, лекції позаочного навчання). Видання періодичні й неперіодичні починають заступати їм рідну церкву, рідну школу, рідний край. Тому важно, щоб творці української книги: письменники, поети, вчені, філософи не переставали їх писати, а українські видавництва не переставали їх видавати.

Тим часом саме тепер українська книга, як і всі українські національно-культурні установи та заходи, переживає глибоку кризу — зовнішню-економічну й внутрішню-мериторичну. Головний осередок творення й продукції української книги ось уже три роки знаходився в західній зоні Німеччини. Але нині з огляду на виїзд із цієї зони українських скитальців, а головне внаслідок переведеної тут грошової реформи, що підрізала матеріальне життя українських скитальців, попит на українську книгу сильно зменшився, збут української книги впав на найнижчий рівень, у видавництвах та книгарнях залежуються майже повні наклади українських книжок, і видавництва примушені гальмувати або й зовсім припиняти друк нових книг, а слідом за тим і автори припиняють свою творчу працю.

З другого боку, беручи внутрішню-мериторично, не всі ті українські книги, що видані на чужині за останні три роки (1945—1948), заслуговують на їх розповсюдження. Про деякі з них, на жаль, треба сказати, що було б ліпше, якби автори їх не писали, а видавці їх не видавали і не розповсюджували. Деякі книги в умовах зруйнованої війною Європи і гострого голоду на будь-яку українську книгу видані на швидко-недбало або технічно недосконало. Натомість багатьох книг, з погляду національних інтересів дуже цінних і потрібних, ніхто ще на чужині не видав або не перевидав. В царині видавання українських книг на чужині панує повна безплановість та анархія.

Необхідні організовані дружні зусилля — заходи цілої української інтелігенції, без огляду на те, де саме — в якій країні вона перебуває, щоб розірвати це блудне коло, щоб оживити оборот з українською книгою і відновити процес друкування та творення дійсно високоякісної і конче потрібної й рівночасно приступної щодо ціни української книги. Усунути або бодай зладити згадані недоліки в українській книжковій справі на чужині і поставив собі за мету «Книгоцентр».

Редакційна Колегія «Рідної Книги на Чужині» — органу «Книгоцентру», все буде намагатися вести цей орган так, щоб допомогти «Книгоцентрові» в його заходах. З другого боку «Рідна Книга на Чужині» буде відбивати на своїх сторінках інтереси й побажання прихильників та читачів української книги, щоб цим способом допомогти видавцям і авторам стати на шлях видавання найбільш потрібних і почитуваних творів. Масовий попит на українську книгу дасть можливість збільшити ви-

ссту накладів та знизити продажну ціну на неї, а рівночасно й піднести її якість.

Ці поліпшення в царині книгарської справи своєю чергою спричинилися б до дальшого збільшення попиту на українську книгу та до збільшення її освітнього й виховного впливу.

Тому Редакційна Колегія «Рідної Книги» на

Чужині» щиро кличе всіх робітників, прихильників і читачів української книги стати в лави активних співробітників, дописувачів і добровільних кольпортерів нашого місячника «Рідна Книга на Чужині».

Редакційна Колегія.

Сила українського слова

(150-річчя «Енеїди» Котляревського)

Соту річницю «Енеїди» Котляревського ми святкували в 1899 році на «нашій не своїй землі». В умовах царського режиму, який не визнавав українського слова, в умовах глибокої реакції сторіччя це відзначено було на Україні статтями російською мовою.

На Українському П'ємонті — в Галичині Наукове Т-во ім. Шевченка одмітило цей ювілей величавою академією. Іван Франко, Михайло Грушевський, Степан Смаль-Стоцький, Осип Маковей виступали тоді з яскравими статтями і доповідями.

Нині святкуємо сто п'ятидесяту річницю ще в сумніших обставинах, вже зовсім на чужій землі, але не гасючи в собі надію, що «наша земля» таки буде «своею» для української нації.

За ці п'ядесят років, що пройшли з того часу, багато чого змінилося в ставленні суспільства до Котляревського. Перед самою революцією 1905 року, в передранкові дні нашого національного відродження ім'я і діло Котляревського використані були як символ і запорука грядучого визволення. Полтавське свято Котляревського 1903 року, відкриття скромного пам'ятника, перетворилося на першу демонстрацію соборницько-державних ще не сформулованих ясно вимог. Під плащиком пошани до українського письменника велася боротьба за вільне українське слово. Це було ясно всім. Революція 1905 року символом національних прагнень зробила іншу постать—Шевченка, але Шевченків піетет перед Котляревським освячував і його ім'я, як ім'я Шевченкового попередника.

Революція 1917 року цілком перенесла центр ваги на Шевченка, як національного пророка і провісника волі. Котляревський одійшов на полицю клясиків, що їх усі знають, цінять, шанують, вивчають у школах. Його ім'я не запалювало серця так, як п'ятнадцять років перед тим на першому національному, соборному українському з'їзді в Полтаві 1903 року.

І от ім'я Котляревського знову повстає перед нами на еміграції в 150-ту річницю його безсмертної Енеїди. Ім'я це знову набуває якоїсь притягаючої сили. Ми знову схилиємо голову перед людиною, яка в чужій і навіть ворожій стихії висунула примат українського слова. Всі зусилля історичних обставин, всі намагання російських урядових сфер денационалізувати українську інтелігенцію розбилися об українське слово, яке залунало так несподівано і з такою силою, що не тільки припинило той процес денационалізації, а, навпаки, дало великий поштовх, влило нові сили, запалило нові надії для української національної ідеї. 150 років тому живий духом, живим словом Котляревський звертався до живих сучасників після недавно пережитої руїни автономії Гетьманщини та Запоріжжя.

Ми живемо серед такої ж руїни. Перед нами також примара денационалізації і тому згадка про чарівну силу українського слова, що 150 років знайшло вихід з руїн на широке поле, присвічує й нам гарячою надією на силу слова, силу нації побороти все і виїти з руїн.

За всі три роки еміграції Котляревському не було присвячено жодної згадки. Лише газета «Неділя» з приводу виступу в Швайнфурті театру імені Котляревського вмістила на своїх шпальтах великий його портрет, але це було зроблено без усяких натяків, без ближчого зв'язку з текстом. Ставили «Наталку Полтавку» по різних еміграційних театрах десятків разів. З творів Котляревського «Наталка Полтавка» видана була в 1946 р. в Маннгеймі, а Енеїда навіть двічі: в Міттенвальді в 1947 році вийшло шкільне скорочене циклоstile видання «Енеїди» з передмовою проф. Марії Ішпюрської та в 1948 р. у видавництві «Заграва» — повний її текст.

В. Порський.

ВІД УПРАВИ «КНИГОЦЕНТРУ»

(Пресовий фонд)

Дорожнеча типографського друку та паперу в Баварії не дозволяє Управі «Книгоцентру» розширити свій орган—місячник до такого розміру, щоб вповні охопити всі проблеми, зв'язані з творенням та продукцією української книги. Тому Управа «Книгоцентру» примушена звернутися до творців, продуцентів, amatorів, приятелів і читачів української книги з гарячим проханням:

Ж е р т в у й т е н а п р е с о в и й ф о н д « К Н И Г О Ц Е Н Т Р У »

Мета та завдання Книгоцентру, шляхи його праці

(§§ 5—6 його статуту).

5. Метою Книгоцентру є стало піклуватися про долю української книжки шляхом гармонізації та координації поодиноких процесів на шляху від автора книги до її читача, тобто процесів оцінювання твору, його редагування, мистецького й технічного оформлення, розмножування, брошурування, пропаганди та розповсюдження, — завжди з єдиною метою, щоб дати українському читачеві високоякісну, загально-корисну і рівночасно приступну щодо ціни українську книжку. Отже, Книгоцентр є професійно-громадською організацією.

6. Цієї мети Книгоцентр має досягати такими заходами:

а) Шляхом організації публічних змагань (конкурсів) між авторами на певні наперед означені роди творів або певні теми і видачі переможцям у змаганнях високих премій викликати появлення нових, незаниханих висококваліфікованих українських авторів та нових високоякісних творів українською мовою.

б) Шляхом видавання вже зраним авторам літературних стипендій, продукційних позичок та підписування з ними авторських договорів з видачею авансів (зачетів) поставити вже зраних українських авторів у відповідні для їх творчої праці умови життя й побуту.

в) Шляхом вироблення нормального договору між автором і видавцем гарантувати стабільність їх взаємин та сприяти усуненню зловживань і непорозуміння.

г) Шляхом запрошення для оцінки творів перед їх друком (опініювання) висококваліфікованих журі чи рецензентів, а по видрукуванні — висококваліфікованих критиків і високої оплати їх праці стало переводити селекцію (добір) та одобрювати до друку завжди лише найкращі, високоякісні твори і бракувати та не одобрювати до друку твори слабші.

г) Шляхом організації змагань (конкурсів) між видавництвами щодо мистецького й технічного оформлення і видачі високих премій графікам і ілюстраторам та видавцям — переможцям у змаганнях стало підвищувати рівень мистецького й технічного оформлення видань.

д) Шляхом організації кредитового посередництва й видачі продукційних позичок поступовим видавництвам змагати до зростання й розбудови найпоступовіших та найуспішніших видавництв.

е) Шляхом комасації існуючих видавництв або організації нового великого українського видавництва

на акційних, кооперативних чи громадських засадах, яке видавало б видання найбільш попитовані широкими масами української еміграції і то — великими накладками, домагатися піднесення якості українських видань та зниження їх собівартості і продажної ціни.

е) Шляхом організації спільного закупу паперу та поліграфічних матеріалів на фабриках великими партіями знизити собівартість українських видань.

ж) Шляхом організації центральної книжкової біржі і сталих та мандрівних книжкових виставок при ній сприяти скоршій і ширшій інформації книготоргівців і читачів про новіші і старші видання, авторів та видавців — про характер і розмір попиту на книжку.

з) Шляхом видавання книгознавчого органу, генеральних цінників, проспектів, адресарів, плякатів, фільмів, організації свят і днів української книжки, викладів, тощо посилити інформацію широким мас українських читачів про українських авторів та про українські видання й цим сприяти розширенню українського книжкового ринку та піднесенню попиту на українську книжку.

і) Шляхом підтримування ініціативи організації центрального книжково-експортного бюро і мережі закордонних збутових експозитур сприяти скоршому збуту українських видань за межами Німеччини та швидкому обороту капіталів в українських видавництвах.

и) Шляхом узгоджування цін на видання відповідно до їх якості та попитової вартості та усталювання (регуляції) розмірів авторських і артистично-маларських гонорарів, гонорарів рецензентам і критикам, заробітків видавництва, друкарень, книготоргівців і кольпортерів та норм оплати праці в усіх цих підприємствах змагати до зниження собівартості і продажної ціни української книжки, що спричиниться до розширення її ринку та піднесення на неї попиту.

к) Шляхом підтримування діяльності великих гуртів українських книжок полегшити і прискорити авторам і видавцям збут своїх творів і видань, а книготоргівцям, кольпортерам та читачам набуття цих видань на найдогідніших умовах.

л) Шляхом створення Інституту Української Книги стало досліджувати недоліки й дефекти української книжкової справи та шукати шляхів для їх усунення чи бодай злагіднення.

ОГЛЯДИ ТА РЕЦЕНЗІЇ

Книга — найкращий подарунок дітям

З року в рік все збільшується продукція хороших дитячих книжок, які можуть стати за найкращий подарунок.

Видавництва «Нашим Дітям», «Прометей», «Українське Слово», Кооператива «Пласт», «Українська Книга» — «Час» випустили низку книжок, що можуть вже конкурувати з довосною продукцією в краю.

На першому місці можемо поставити книжку Ігоря Федева і Вал. Золотополя «Син України», перевидану В-вом «Час». Ілюстрована багатокольоровими малюнками В. Залупського повість про українського Робінзона, пригоди якого розгортаються на історичному тлі, була найлюбішою книгою українського підлітка (10—15 р.).

До такої ж категорії українсько-казкової тематики, але в скромнішому оформленні належать поема-казка Р. Роляника «Хлопці з зеленого бору» з ілюстраціями М. Михалевича та оповідання-казка Миколи Погідного «Гетьманська булава» з мал. В. Цимбала (обидві — вид. «Нашим Дітям» — ОПДЛ).

Цікаві оповідання за великокишівських часів за літописом дає книжка Антона Лотоцького: «Княжа Сла-

ва», двічі перевидана на еміграції: один раз у 1946 р. фотоспособом з друкованого видання Укр. В-ва Краків — Львів і друге в Авсбургу в 1948 р.

З казкової літератури найкращі видання: 1) «Летучий корабель» та інші українські народні казки ч. I (В-во «Нашим Дітям» ОПДЛ) 6 казок, ілюстрованих силуетками М. Михалевича, 2) «Українські народні казки» 3 народних уст записала Марія Лук'яненко (на обкладинці: Марія Домонтович) — 26 найпопулярніших казок, ілюстрованих двокольоровими малюнками М. Михалевича («Прометей»). 3) Байки Івана Франка «Коли звірі говорили» — перекази тваринного епосу з ілюстраціями Е. Козака (В-во «Нашим Дітям»). З літературних казок на першому місці треба поставити добре видану байку Дм. Соловія «Звірячий Зимовник», написану в дусі укр. фольклору чудесною мовою і оформлену малюнками М. Михалевича («Прометей»). В тому ж видавництві появилася казка І. Багряного «Про лелек та Павлика-мандрівника», ілюстрована простенькими малюнками самого автора.

Прекрасним подарунком може бути книжка Р. Завадовича «Казка-вигадка смішна про ведмедя-ласуна», щедро прикрашена гарними на цілу сторінку і поміж текстом рисунками В. Вербицького.

Приємне враження і змістом і оформленням справляють дві книжечки М. Підгірянки з дотепними ілюстраціями Е. Козака. Це віршована казочка—«Брисько, гуска і лисичка» та оповідання у віршах «Кравчина Маруся» (чисте видання, — не позначено).

З перекладних казок на подарунок може придатися книжка Г. Х. Андерсена «Дванадцять казок» (вид. Пу-гу з дуже невисокої якості ілюстраціями.

Прекрасно оформлену книжечку Теодора Шторма (на книжці стоїть чомусь: Сторм) під заголовком «Юрчик-Мандрівник» видала Гуртівня паперу в Авгсбургу (1947 р.). Малюнки Ельзи Венц-В'єтор роблять цю книжку особливо приємним подарунком для дітей молодшого віку.

Нарешті для найменших (3–5 років) маємо гарненьку книжечку «Діти, одгадайте», всю включно до тексту виконану графічним способом найкращим ілюстратором дитячих книжок О. Судоморою.

Б. Порський.

Де знайти літературу до січневих національних свят

Щороку святкуємо дві величні дати—22 січня 1918 р. — проголошення на Софійській площі в Києві самостійності і незалежності України та 22 січня 1919 року—проголошення об'єднання українських земель в одну Соборну Українську Державу. Щороку згадуємо трагічний день 29 січня 1918 року, коли в героїчному поході проти більшовиків на захист батьківщини згинув під Крутами 300 українських юнаків.

І щороку стаємо перед питанням, де знайти літературу для доповіді і потрібний мистецький матеріал для відповідних акалемій і вечорів.

Поки не буде видано добре складеного збірника матеріалів, доводиться користуватися тим, що є під руками. В першу чергу можуть придатися статті по газетах та журналах, що з'явилися вже тут, на новій еміграції. Крім того, маємо на увазі й нечисленну літературу окремих публікацій, рефератів, статей і збірників матеріалів.

З газетних і часописних статей одмітимо:

До дня 22 січня 1918 і 1919 р. р.:

1. Четвертий Універсал Укр. Центр. Ради. «Укр. Вісті», 1948, ч. 8 (160); «Укр. Трибуна», 1948, ч. 4 (126).
2. «Бібліотека Укр. Державника» ч. I. В річницю укр. державності 22 січня 1946 р. ст. 5—10.
3. «Бібліотека Укр. Державника» ч. 3. Свято державності. На чужині, 1947, ст. 1—9. Зміст: 1) Від Уряду УНР 22 січня 1947 р.; 2) IV Універсал; 3) Відозва УНР в 20-ту річницю IV Універсала.
4. М. Грушевський. 22 Січня «Проблеми», ч. 1—2, ст. 3—4.
5. Петрів Всеволод, ген. Політичне значення актів 22 Січня 1918 і 22 січня 1919. «Студ. Шлях», 1947, ч. 1—2, ст. 4—6.
6. Олесіюк Т. Ідея укр. соборності. «Проблеми», 1947, липень, ст. 18—19.
7. Зореславич М. В 30-ту річницю Великих Днів. «На Чужині», 1948, ч. 4 (67).
8. Феденко Панас. Роковини самостійності і соборності. «Наше Життя», 1947, ч. 3 (98).
9. Ю. Д. Історичне значення московсько-української війни і акту 22 січня. «Укр. Вісті», 1948, ч. 8 (160).
10. Чорногірський О. 22 січня. «Авангард», 1948, ч. I (7), ст. 4—5.
11. О. Ч. Самостійність, вільність, незалежність «Пу-гу», 1948, ч. 4, ст. 6.
12. Дольницький М. У свято державності і соборності, «Хр. Шлях», 1947, ч. 3 (51), ст. 1—2.
13. Бойдунник О. 22 січня на тлі внутрішньої політики. «За Самост.», 1948, ч. 1—2 (13—14), ст. 1—9.
14. Дедалевський Я. Українська Держава. «За Самост.», 1947, ч. I—II, ст. 3—4.
15. 30 років тому. «Орлик», 1948, ч. I, ст. 4—7.
16. За Державу. В 30-ліття IV Універсалу. В-во «Сурма», На чужині, 1948. (Збірник статей Я. Дедалевського, В. Поліщука та чотири без підпису; поезії М. Новосельського, П. Тичини, Р. Завадовича, Дажбожича, Е. Маланюка).
17. Мох. Як прийшло до 22 січня 1918 р. «На Сторожі», 1947, ч. I (20), ст. 6—16.
18. Сосновський М. У свято самостійності. «Час», 1948, ч. 4 (121).

19. «Укр. Трибуна», 1948, ч. 4 (126) — три статті: передова, В. Горощка. М. I.

Крути:

1. О-ко В. Крути. «Авангард», 1948, ч. I (7), ст. 8.
2. Розгін Іван. Дні Крутів. Спогади учасника. «Пу-гу», 1948, ч. 4.
3. Коваленко В. Крути. «На Чужині», 1948, ч. 5 (68).
4. Феденко Панас. Трагедія під Крутами. «Наше Життя», 1947, ч. 4 (94).
5. Бій під Крутами. «Наш Шлях», М., 1946, ч. 1—2, ст. 5—7.
6. Кашубинський Роман. Українські Термопили. «Укр. Трибуна», 1948, ч. 6 (128).
7. Крути. «Укр. Трибуна», 1947, ч. 7 (31).
8. М. С. Крути. «Час», 1947, ч. 4 (69).

Мистецький матеріал:

Поезії: Стефанович О.: Крути. «Авангард», 1948, ч. I (7), ст. 8 (уринок) та «Наш Шлях», М., 1946, ч. 1—2, ст. 7—8 (цілість).

Лятуринська О.: Рік 1648—1918. «Укр. Трибуна», 1948, ч. 6. (128).

Маланюк Є.: Київ; Клен Юрій: Володимир. «Укр. Трибуна», 1948, ч. 4 (126).

Орест Михайло: 22 січня. «Наше Життя», 1946, дод. 3.

П. О.: На полі слави. Містерія. Уринок, «На Сторожі», 1947, ч. I (20), ст. 3—5.

Ілюстративний матеріал для оформлення сцени:

1. Портрет М. Грушевського. «Укр. Вісті», 1948, ч. 8 (160).
2. Київ. Будинок Центр. Ради. «Час», 1948, ч. 3 (68); «Нове Життя», 1947, ч. I (96), ч. 3 (98).
3. Софійська площа. «Укр. Трибуна», 1948, ч. 4 (126).

Б. Порський.

До календарного сезону

Календар після Святого Письма і Кобзаря — найбільш поширена в народі книга. Є багато різних типів календарів, починаючи від невеличкого «календаря», де подано лише необхідні календарні відомості за місяцями року, і кінчаючи великими літературно-мистецькими календарями-альманахами, змістом своїм пристосованими до історичних пригадок того чи іншого року та до підведення підсумків політичного і культурного життя минулого року. До другої світової війни кожного року видавали їх по декілька різного характеру в залежності від того шару суспільства, чий потреби мав він задовольняти. Останній старого типу великий календар-альманах виданий був Українським Видавництвом Краків-Львів на 1944 рік. На 1945 рік Ю. Тищенко в Празі за редакцією В. Дорошенка готував до видання альманах-календар, але не встиг його випустити. Вийшов лише Кишеньковий календарець Ю. Тищенка, який щоправда вмістив чимало практичних відомостей.

На 1946 рік для українців-емігрантів у Німеччині видано було загальною кількістю 12 календарів, 2

стінних календарі, один відривний місячник, два календарі-картки («Бистриця» і Д. Кос.), п'ять кишенькових календарців (Апостольська Візитатура, І. Тиктор, Ліга укр. політв'язнів, Спілка «Укр. Мистецтво» та Гуртівня паперу Я. Пастушенка); крім того «Союз українських пластуних-емігрантів» видав «Пластунський календарець» з графічною обкладинкою роботи М. Михалевича, а «Церковне Постацання» (А. Білоус) видав перший пововсний Календар-Альманах з досить простою літературно-науковою частиною (оформлення П. Мегика).

1947 рік щодо кількості календарів був рекордним: всього видано 25 різних видів. Стінних календарів випущено 4, календарців — 13 (Православний—Ляндсгут, Ліги укр. політв'язнів, Інформатор емігранта—Міттенвальд, з досить значною інформаційною частиною, Спортовий календарець «Гарт», Блокнот Укр. Вістей двох типів: книжечка і блокнот та ще календарці «Універсальної Бібліотеки» та «Укр. Слова» — Регенсбург, Тиктор—Інсбрук, Гуртівня паперу—Авгсбург, «Бистриця» — Ганновер, Мюнхенський та Ашаффенбурзький календарці). Спеціальних календарів на 1947 р. видано було чотири (Православний церковний календар—Мюнхен-Еслінген, Шкільний календар-нотатник «Приятель юнака» — Міттенвальд з математичним та іншими довідниками; Спортовий довідник—Регенсбург та Технічний календар інж. П. Кандискалава—Авгсбург, в яких спеціальна довідкова частина значно переважала над календарною. Крім того, на 1947 рік видано було три календарі-альманахи («Українського Слова» — Регенсбург, «На чужині» Української книгарні—Авгсбург та кооп. «Лябор» — Мюнхен). Оригінально задуманий регенсбурзький Культурно-мистецький Календар-альманах подавав добірний, різноманітний і свіжий літературний матеріал і мав, здається, найбільший з цих трьох Календарів-Альманахів успіх.

Як пам'ятку в кінці 1947 року перевидано було Календарець українського повстання на рік 1947, що виходив підпільно в Краю. На жаль, ми не маємо точних даних про висоту накладу календарів на 1947 р., але вона не була малою. Календарець в-ва «Бистриця», наприклад, появилася в кількості 5.000 прим. Книжковий ринок був над міру заповнений календарцями на 1947 р.: вони не розійшлися, і ще трохи обнизило календарну гарячку в наступному році. Загальна кількість їх з 25 знизилася до 19. На 1948 р. стінних календарних таблиць видано було 5. Кишенькових календарців 9 («Укр. Трибуни», «Укр. Книгарні» Мюнхен, Кооперативи КОС, Гуртівня паперу—Я. Пастушенка та в-ва Вернигора—Інформатор Емігранта). В 1948 році появилася два нові типи календарів: відривний тижневик (Некарсульт) та відривний місячний ілюстрований календар для бюро і дому.

Нарешті на 1948 р. видано було три календарі-альманахи (вид. Я. Пастушенка — Авгсбург, «Криниці» — Корнберг, «Заграви» — Бльомберг), з них — Календар-альманах, вид. Я. Пастушенком, дуже змістовний і різноманітний складений і щодо зовнішнього оформлення і щодо змісту становив велике досягнення.

Видавці календарів на 1949 рік мусять рахуватися і з малою покупною спроможністю українського емігранта після грошової реформи в Німеччині і з усе зростаючим звуженням, через від'їзд за океан, континенту книжкового споживача.

Кишенькові календарці 1949 р., що вже появилися (СХС, «Укр. Трибуни», «Молодого Життя») показують тенденцію до зведення їх, крім останнього, майже виключно до календарної частини. В них нема навіть такої необхідної частини, як адреси українських установ та часописів у Німеччині й по інших країнах українського розселення.

Україніка

Книга про Україну, український наріч та українську культуру в мовах чужинців мають потрібне значення:

1. За допомогою цих книг українці, розсипані по цілому світу — поміж іншими народами, мають можливість легко, вірогідно і правдиво інформувати своїх сусідів — чужинців про Україну, її долю та визвольні змагання. Часто вистачить позичити або подарувати чуженцеві таку книгу, щоб зробити з нього щирого прихильника самостійної України, а навіть — активного борця за її волю.

2. Українці, що вже децю опанували дану чужу мову, читаючи в цій мові про своє — українське, що уже відоме з книг в мові українській, легко й без намаги вдосконалюються в даній мові.

3. Українці, що рідну мову забули, або, що, виростаючи серед чужинців, і не мали змоги її навчитися, по цих книгах пізнають долю й культуру народу, що з нього вони вийшли, і часто буває, що вони на вертаються до мови й культури своїх батьків, дідів та прародичів.

Редакція радить всім, кого цікавить Україніка мовами: англійською, французькою та німецькою, набутися собі т. 158 «Записок Н. Т. Ш.», який виповнений працею Доц. Б. Пеленського: «Україніка в Чужих мовах» — 9 аркушів друку. Нова книга, що не ввійшла до праці - Редакція буде подавати на сторінках «Рідної Книги на Чужині». В ближчому числі подамо українську англійською мовою, бо книга в цій мові читає найбільша частина людства — четвертина.

Філологічні праці Ю. Шереха

Професор славистики на Мюнхенському Університеті (німецькому) Д-р Е. Кошмідер повідомляє нашу Редакцію в таких словах: «Я працюю зараз над перекладом (на німецьку мову — Ред.) праці Юрія Шереха «Синтаксис сучасної української літературної мови». Перша частина: «Синтаксис простого речення» вже майже готова. Твір цей, написаний з прецизійним і глибоким знанням української мови, як під оглядом історичним, так — і діалектологічним з своїм суті відноситься до української літературної мови, але базується на знанні синтактичної літератури інших європейських мов і якраз цими своїми теоретичними підставами буде виймово цікавою також і для неукраїнців та неславистів. В свою чергу, для славистів цей твір цінний і цікавий тим, що метою автора є не помянути ані найтяжчих проблем і відповісти на такі питання, на які в дотепер знання працях про синтаксис майже не можна знайти відповіді».

Року 1947 проф. Юрій Шерех видав (розмножений на ксилостилі) працю «До генези називного речення» на 50 — 16 сторінках у чвірку. Ця праця займається так психологічними підкладами, як і історичним розвитком одночленного називного речення, подаючи вичерпуючий матеріал з надзвичайною повнотою. Автор пробує довести, що називне речення — це конструкція, що повстала як наслідок браку граматичної дисциплінованості в щоденній мові. Повстаючи з розпаду рядів, одночленне називне речення поволі здобуло собі право громадянства в літературній мові. Особливо повчаючим є глибокі аналізи автора цього роду речень мові Шевченка. Якщо, може, не з усіма деталями і висновками автора можна погоджуватися, то все таки праця є виймово цінною та повчаючою не тільки для українців та славистів, але для синтактиків взагалі.

Конкурс

Видавництво «Гуртівня Паперу» Авгсбург, розписує оцим конкурсом на написання історичних споминів із часів українських визвольних змагань (1918—1948). Розмір 10 друку аркушів. За найкращий твір перша премія 1000.— нм., друга премія 750 — н. марок. Термін 15. 3. 49 р. Жюрі із членів Секції авторів «Книгоцентру» буде подане до відомства в 2-ому числі нашого журналу. — Матеріали надсилати порученою поштою на адресу «Книгоцентру» із долученням своєї адреси в замкненій коверті.

Українська Гуртівня Паперу, Авгсбург, Шпитальгассе 5.

НОВІ ВИДАННЯ

НАУКОВІ ВИДАННЯ

Видавнича діяльність Наукового Товариства ім. Т. Шевченка (НТШ):

Протягом р. 1948 вийшли друком такі праці: 1. Л. Окішневич: Значне військово товариство в Україні-Гетьманщині ХУІІ-ХУІІІ ст. Записки НТШ, т. 157, 14 1/2 арк. 2. „В 300-ліття Хмельниччини“. Записки НТШ, т. 156, 11 арк. 3. Ю. Пеленський: „Україніка в чужих мовах“. Записки НТШ т. 158, 9 арк. 4. „Сьогочасне й минуле“, число 1, 8 арк. Незабаром вийдуть з друку:

5. А. Яковлів: „Український кодекс 1843 р.“. Записки, т. 159, 11 арк. 6. Р. Бидик: „Расова будова України“. Бібліотека українознавства. ч. I, 28 арк. 7. „Сьогочасне й минуле“, ч. 2. 6 арк. Г. Л.

I Нові видання Української Вільної Академії Наук:

Серія: Археологія України:

1. Збірник „Палеоліт України“ під ред., д-ра Л. Чикаленка. Вийшли: вип. 1 — Ганна Закревська: Четвертинні відклади Українського Полісся в межах Наддніпрянщини; вип. 2. Михайло Міллер. Палеоліт Надпорожжя.

2. Збірник „Трипільська Культура на Україні“ під ред. проф. П. Курінного. Вийшли: вип. 1. Ярослав Пастернак. До проблеми поширення й хронології лінійно-стрічкової кераміки в Європі.

II. Серія історична. Монографія проф. д-ра Бориса Крупицького: „Гетьман Данило Апостол і його доба“. III Серія: Література, вип. 1. Дмитро Чижевський. „Культурно-історичні епохи“.

IV Серія. Шевченко та його доба, т. II, вип. 1. Леонід Білецький: „Т. Шевченко в Яготині“.

Видання Інституту Слов'янознавства УВАН

SLAVISTICA, під ред. проф. Я. Рудницького:

1. „Завдання Слов'янської філології та укр. славістики і цілі Інституту Слов'янознавства“.

ч. 2. Василь Чапленко: „Українізми в мові М. Гоголя“. ч. 3. Іван Сидорук: „Українсько-білоруська мовна межа“.

Наукові записки УТГІ. Том I (IV).

Регенсбург, 1948. стор. 197, 8 мал. та 5 мал. України. Вийшов друком перший після війни том Наукових Записок УТГІ, що містить у собі 10 наукових розвідок, 4 короткі наукові зведення та біографії ювілянтів УТГІ. Перший том Н.З. має такий зміст:

I. Оригінальні розвідки (вийшли також і окремими відбитками):

1. Проф. др. О. АРХИМОВИЧ: „Про бурякове насіння та про аномалії будови квітки цукрового буряка“. Стор. 9-18 Рис. 3.

2. Доц. А. ЖАРСЬКИЙ: „Сопорідає околиць Львова“ (ст. 19—28).

3. Доц. др. П. ЗЕЛЕНИЙ: „Біологічне значення сірки та її засвоєння в курей“ Ст. 29—48.

4. Проф. др. Б. ІВАНІЦЬКИЙ: „Колонізаційна й господарська роль лісу на Правобережжі й Підніпров'ю в 16—17 вв.“ Стор. 43—56

5. Проф. др. Г. МАХІВ: „Природне та агрикультурне районування українських земель“. Стор. 57—84

6. Проф. В. ПАНАСЕНКО: „Хвороби хлібних колосків в Україні“. Стор. 85—101.

7. Проф. др. І. РОЗГІН-КОХАНІЙ: „Вплив рентгенівського проміння на білкову молекулу та мікроорганізми“ Стор. 103—111.

8. Проф. др. Г. ХРАПЛИВИЙ: „Ширення с.-г. знань серед українців на західно-українських землях“. Ст. 113—122.

9. Проф. Інж. М. ЗАЙЦЕВ: „Новий каталізатор для гідрогенізації масних олій та його вживання в промисловості“. Стор. 123—138.

10. Проф. П. ШУЛЕЖКО: „Пружна стійкість платівки з неопертою й навантаженою силами частиною контуру“. Стор. 139—170.

II. Короткі наукові зведення присвячені таким питанням: 1. В. ПАНАСЕНКО описує нову бактеріозу лялеманції. 2. І. РОЗГІН - КОХАНІЙ подає дані з історії нового заповідника України — „Чаплі — Асканія Нова“. 3. М. БОРОВСЬКИЙ знайомить із цікавими досвідами рижосіяння на Райні, що їх перевів агрономом Томченко. 4. П. ШУЛЕЖКО подає реферат праці інж. Авраменка про нову теорію будови всесвіту.

III. Додатки. В додатках подано біографії та характеристики діяльності проф. І. Шовгенова — першого ректора У.Г.А., ректора УТГІ проф. Б. Іваницького та проф. Л. Шрамченка з нагоди їх семидесятиліття.

Видання Богословської Академії в Мюнхені (Вільгельмштр. 6-III):

1. Бюлетень Богословської Академії ч.ч. 1, 2 і 3. 1 мрк.
2. Бюлетень Богословської Академії ч. 4.
3. Збірник науково-богословських та церковно-історичних праць 1,30
4. Історія української Церкви проф. др. Н. Полонська 1,20
5. Вступ до Богослов'я — о. проф. О. Іваницький 1.—
6. Літургіка — протопресв. П. Калинович 10.—
7. Догматичне Богослов'я — лекція 1—3, о. проф. О. Поліський 1,50
8. Порівняльне Богослов'я — лекц. I, о. проф. М. Павловський 0,50
- (Примітка: лекції друкуються систематично)
9. Історія філософії, ч. I. Антична філософія, проф. др. Д. Чижевський 1,20
10. Логіка із збірником логічних вправ — проф. др. Д. Чижевський 2,00
11. Тексти латинської мови із словником 1,00
12. Підручник старо-грецької мови, ч. I і II, проф. А. Коцевалов 1,00
13. Чудеса науки й Вищий Розум — проф. П. Ковалів 0,50

МИСТЕЦЬКІ ВИДАННЯ

Старанням Української Спілки Образотворчих Мистців (УСОМ) видано ч. I і ч. II єдиного українського мистецького журналу „Українське Мистецтво“ і тепер підготовлено до друку ч. III-IV. Журнал цей, хоч і є першим на мистецькій ниві кроком, але звернув на себе увагу чужинців.

Видано також книжку про 3-х українських різбарів (Крук. Павлось, Мухін), яка яскраво показує, що, не вважаючи на різні школи і рапрями, наші різбари стоять на високому рівні і можуть показати свою творчість західно-європейському глядачеві.

Альбом „Українське малярство“, виданий УСОМ, складається з 20 кольорових репродукцій і показує невелику групу мистців, що перебувають на чужині. Він розрахований на кілька зшитків. Сподіваємося, що в наступних буде показана творчість наших артистів-малярів і ширше і більше. Г.Л.

РІЗНІ ВИДАННЯ

1. Федір Дудко: „ВЕЛИКИЙ ГЕТЬМАН“, істор. роман, Накладом Гуртівні Паперу в Авґсбургґу (Німеччина), 1948 р., Окладинка Сергія Бабулевича. Сторін 216, ціна 4.—нм.

2. Володимир Січинський: „НАЗВА УКРАЇНИ“, популярна розвідка. Накладом Гуртівні Паперу, Авґсбург. 1948. Окладинка роботи автора. Стор. 44, 8°, 8 карт, друк в Некарсультмі. Ціна 150 нм.

3. Вибрані мистецькі взори українських вишивок, 1948 р., зібрав А. Король, 16 табл. виконани: 10 кольоровим офсетдруком, разом около 25 взорів низинка, яворіка, мережка, хрестикові. Ціна альбома 5 — нм.

4. Українсько-німецько-англійсько-французький словник уложив проф. др. З. Лисівський, 1948 р., Накладом Гуртівні Паперу „Я.П.“ — Авґсбург. Формат кишенивий, 350 сторін в 4 колонки. Англійська й французька вимови.

СТОРІНКА ПРИЯТЕЛІВ ТА ЧИТАЧІВ УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ

ВІД РЕДАКЦІЇ. Розпочинаючи цю сторінку, Редакція просить шановних п.п. любителів, приятелів і читачів української книги — без огляду на те, де вони тепер перебувають, надсилати до Редакції для цієї сторінки свої *листи-поради* на тему: «Що треба було б зробити, щоб піднести якість української книги, знизити її продажну ціну та поширити круг любителів, прихильників і читачів». З огляду на брак місця й дорожнечу друку Редакція просить писати якнайкоротше — телеграфічним стилем. Зокрема бажано мати листи на тему: «Що треба було б видати чи перевидати в першу чергу-якнайшвидше?», або на тему: «Що мали б писати наші автори?». За відгук Редакція наперед дякує.

Треба видати довідник: «Як працювати над собою».

Українці розсипані по цілому світу, оточені чужинцями. Свої духові потреби можуть вони задовольняти переважно за допомогою рідної книги, рідної преси — читанням.

Щоб духово підвестися, удосконалитися — йти вперед, кожен мусить працювати над собою *самостійно-без* керівництва, а часу й сил на цю працю кожному залишається мало, бо вони здебільшого йдуть на здобування «хліба щоденного». Тому свій час і сили, призначені для самоосвіти, кожен мусить витрачати *розумно-доцільно*: за певним планом, за певним розкладом самоосвітньої праці, за певною її метою, але наполегливо — щоденно й поступово — від простішого й легшого — до складнішого й тяжчого для зрозуміння. Оцей план, систему, методу самостійної особистої праці над самим собою і мав би дати збірник-довідник під заголовком: «Як працювати над самим собою?». Ця книжка мала б бути невелика (напр. 5 аркушів—80 стор. вісімки), дуже змістовна — ядерна, а при тому написана приступною літературною мовою, гарномистецьки оформлена в рідному — українському стилі і *дуже дешева*. Щоб цього досягнути—треба було б її видати в кількості не менш 50.000 примірників. А щоб уникнути поштових і валютних перешкод треба було б її видати рівночасно в декількох країнах: у Канаді, Англії, Бельгії, Німеччині. Очевидно, що на це потрібні поважні кошти, але наші громадські організації при добрій волі та зрозумінні важливості такого видання могли б їх скласти. Повернувшись б вони дуже швидко, особливо, коли б і наша преса зрозуміла значення такого видання та допомогла його пропагувати. Другий методологічний довідник мав би охопити методіку колективної самоосвітньої праці, напр. під заголовком «Як провадити культурно-освітню працю в українських громадських організаціях». Цей довідник мав би вийти вже меншим накладом (15-20.000 прим.), але міг би бути більшого розміру і не так приступно написаним. Українську пресу прошу цей лист передрукувати, або забрати в цій справі голос.

Проф. В. Доманицький.

Що треба передрукувати з загальних історичних праць про Україну

У вільних духово умовах життя політичної української еміграції одною з найважливіших ділянок книжкової продукції є друкування книжок з національної історії. Треба не забувати, що на батьківщині дослідження нашої рідної історії вбито «марксистським методом», тобто політичними приписами централізовано-тоталітарної монархії азійського типу. Твори найбільшого історика України — ак. М. Грушевського там заборонені й повинні бути знищені.

Тому найбільшим нашим обов'язком є перевидати ті історичні книжки, що можуть бути й тепер корисними для читання дорослому емігрантському суспільству і для навчання дітей і молоді. Такою книжкою є, насамперед, «Ілюстрована історія України» М. Грушевського, що була видана перед революцією і під час її декілька разів. В останньому виданні виклад подій доведено до Берестейського миру 1918 р. Охоплюючи понад 500 стор. популярно викладеного тексту, оздоблена численними ілюстраціями, здебільшого з оригінальних історичних пам'яток, просякнута щирим патріотизмом і народолобством: ця книжка може годитися й для самоосвіти й для шкільного викладання. В разі поновного її видання, треба було б додати до неї доповнення: вступну статтю про передісторичні часи в Україні (археологія України) та заключний розділ про історію України після революції 1917 р. до наших днів. На еміграції є фахівці, що могли б написати ці два доповнюючі розділи до цієї книжки. Не менш доцільним здавалося б мені перевидання в перекладі українською мовою «Очерка истории украинского народа» того ж автора, що є власне конспектом його лекцій і був призначений для більш кваліфікованого читача.

Поруч зі згаданими книжками М. Грушевського треба згадати й працю О. Я. Єфіменко «Історія українського народу» ч.ч. 1-2 під редакцією ак. Д. Багалія. Це — праця, що при талонovitому викладі подає між іншим низку цінних відомостей і матеріалів до найменш поки що вивченого часу нашої історії — XVIII ст., а в доповнюючому її розділі про історію України в XIX ст., що належить перу ак. Д. Багалія, є найновішим оглядом останнього передреволюційного періоду історії України.

Коли б до цих книжок в розпорядженні нашого студента, школяра й кожного освіченого громадянина була ще «Українська культура» проф. І. Огієнка (митрополита Іларіона), — то можна було б вважати насущну потребу в поширенні знань про історію нашої країни в наймінімальнішій мірі вже забезпеченою. Вживаємо до наших патріотичних видавців про задоволення цієї національно-освітньої потреби.

В. Чорногай.

ДОРОГІ ДРУЗІ!

Я — українець з Великої України, після війни перебував . . . у французькому інозем-

і ому легіоні. бо не хотів вертатись на «батьків-
щину». Спочатку був в Африці, потім в Індокита-
ї тепер знову в Африці, вернувшись з Індокитаю
і о різних тропічних хворобах.

Випадково дістав український календар на
1948 рік і так зрадів бачучи, що є українські

наукові заклади на чужині. Така радість охо-
пила мене. . . Якби Ви знали, як *тяжко жити*
серед чужинців, не маючи змоги ані балакати,
ані читати на українській мові: це неможливо
увияти! І. П.

Х Р О Н І К А

УТВОРЕННЯ „КНИГОЦЕНТРУ“. Дня 30.вересня
1948р. відбулося в Мюнхені в приміщенні кооперативи
„КОС“ закінчення Установчих Зборів „КНИГОЦЕНТРУ“.

Збори прийняли статут (2. редакції) та обрали керів-
ні органи „Книгоцентру“, а саме:

Голова Надзірної Ради: редак. Р. Ільницький
(„Час“), члени Надзірної Ради — по два від кожної сек-
ції: проф. др. В. Петрів, проф. др. Я. Рудницький, —
проф. др. І. Розгін, п. Г. Лінчевський, др. М. Гоцій, др.
Л. Фіголь („Молоде Життя“) п. С. Слюсарчук, п. М. Ку-
рילו, п. С. Спринський („КОС“) С. Бігус („Укр. Слово“
— Регенсбург) та представник Н.Т.Ш., якого визначить
Т.во пізніше.

Голова Управи „КНИГОЦЕНТРУ“ — проф. В. Дома-
ницький (УВУ, УТГІ); містоголово — п. С. Климишин
(„Укр. Книгарня“), секретар — п. Я. Пастушенко (Авг-
сбург); заступники: п. Л. Кокодинський („Укр. Слово“)
та доц. інж. М. Каплистий (УТГІ).

Контрольна Комісія: ред. Ю. Косач, ред. Б. Го-
ловський, інж. І. Янович; заступники: др. О. Бойчук
та др. Гр. Прокопчук.

В перерві засновано п'ять секцій „Книгоцентру“:
1) „Авторів та їх об'єднань“, що її заложили 5 установ
та 11 осіб, — разом 16; 2) „Редакторів, рецензентів та
ритиків“ — 3 установи, 1 Об'єднання письменників, 8
осіб, — разом 12; 3) „Видавництва“ 3 установи, 9 видав-
ництв, 3 особи, — разом 15; 4) „Друкарень“ —
3 друкарні; 5) „Книготорговель“ — 8 книгарень. Разом у
засіданнях секцій брало участь 65 членів секцій. Сек-
ція Графіків та ілюстраторів ще не могла заснуватися;
єдиний представник графіків — др. М. Гоцій автома-
тично увійшов до Надзірної Ради.

3 ЖИТТЯ „КНИГОЦЕНТРУ“. Дня 15.10 1948 відбуло-
ся перше засідання Надзірної Ради Книгоцентру
під головуванням р. Р. Ільницького (В-во „Час“—Фюрт).
Н. Рада обрала: І. Містоголовою д-ра А. Фіголя (В-во
„Молоде Життя“), ІІ. Містоголовою п. С. Спринського
(Коопер. „КОС“), Секретарем п. С. Бігуса (В-во Укр.
„Слово“ Регенсбург) а його заступником ред. Г. Лін-
чевського. Н. Рада схвалила проекти Управи щодо ви-
дання власного органу „Рідна Книга на чужині“, збір-
ного торговельного цінника видань членів „Книгоцен-
тру“, організації місяця української книги та затвер-
дила на керівника бюро д-ра М. Гоція. Н. Рада запро-
понувала Управі просудюювати можливість заснування
курсів для книготоргівців та кольпортерів, видання си-
стематичного каталогу української книги на чужині
(1945—1948), створення пляну продукції української
книги на чужині на р. 1949.

ЩО РОБИТЬ Н. Т. Ш.

І. В стадії остаточного оформлення до друку
знаходяться такі праці:

1. Збірник Математ.-природн.-лікарської Секції, За-
писки т. 160, 12 арк.
2. Збірник Філософської Секції. Записки т. 161, 12 арк.
3. Енциклопедія Українознавства, т. І. 50 арк.
4. Етнографічна карта Галичини з поясненнями,
15 арк.

ІІ. В грудні 1948р. Пре-дія приступила до остаточного
опрацювання видавничого пляну, вона має надію
прім вичислених в уступі видавати ще 60-80 арк. друку.

ІІІ. НТШ видаватиме деюком окремі „Звідолення
НТШ“, в яких будуть поміщені резюме усіх праць,
реферованих на засіданнях Комісії або Секцій. Зві-
долення будуть друкуватися в англ., а можливо та-
кож і нім. мові. Розмір резюме одної праці не може
перевищувати 2 стор. друку.

ІV. Президія НТШ задумує продовжувати фільму-
вання книжок з ділянки українознавства, хоч у дуже
обмеженому розмірі.

Фільми будуть негайно переслані до Америки й
там стануть засновком поважної наукової української
бібліотеки.

НТШ є готове фільмувати також рукописи праць
українських учених і переслати фільми до своєї філії
в Америці, застерігаючи всі авторські права за власни-
ком рукопису. Адреса НТШ: Sevcenko Society of Science:
13b, München 62, Schliessfach 8.

УКРАЇНСЬКИЙ ВІЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ (У.В.У.) У
МЮНХЕНІ відкриває „Інститут Заочного Навчання при
У.В.У.“ як автономну установу з окремим управлінням.
Студії в Ін-ті розложені на 4 роки. І-ий акад. рік охоп-
лює загальні і загальноукраїнознавчі курси. Ці курси
створять цілість, що їх закінчує іспит на диплом пра-
цівника української культури й освіти, який даватиме
кваліфікацію на працю в Народ. Універ-тах, клубах
молоді, тощо. Почавши з 2-го року курси проходять у
трирічних відділах: а) гуманістичному, б) правному і
в) суспільно-економічному. В приготуванні до друку є
такі наукові підручники:

1. Баранів О. Історія римського права.
2. Кульчицький О. Нарис структуральної психології.
3. Ковалів П. Історія української мови.
4. „Лексичний фонд укр.літ.мови (X-XIV).“
5. Мірчук І. Напрями української культури.
6. Петров В. Український фольклор (другий наклад).
7. Васильів М. Промислова економіка.
8. Студинський Ю. Історія економічних доктрин.
9. Іваницький С. Міжнародне публічне право.
10. Перегінець А. Цивільний процес.
11. Білецький Л. Українська література.
12. Юрченко Ю. Чинне право в Україні (нарис основ-
них засад)
13. Ващенко Г. Загальні методи навчання ч. ІІ.

Матеріяли до тритомової „СІЛЬСЬКО - ГОСПОДАР-
СЬКОЇ ЕНЦИКЛОПЕДІЇ“, що її почав було видавати
Український Видавничий Інститут у Львові під редак-
цією проф. д-ра Євгена Храпливого (вийшов зшиток
І — А-В), збережений і вивезений до Баварії майже
цілий. Нині Головний Редактор С. Г. Енциклопедії, оду-
жавши після тяжкої хвороби, висуває проєкт видання
однотомового екстракту з цього матеріалу під заго-
ловком: „Енциклопедичний підручник для хлібороба“.
— шукає видавця.

ЦЕНТР. БЮРО УКРАЇНСЬКИХ НАУКОВО-ДОСЛІД-
ЧИХ ІНСТИТУТІВ В Н'Ю-ЙОРКУ (ЦБУНДІ). У з'язку
з переїздом з Європи до Америки численних украї-
нських інтелектуалістів перенесли свої організаційні
центрالی: 1. Український СУХОДОЛОВИЙ Інститут —
керує його працями д-р Тиміш Олесіюк-Олесевич. 2.
Український МОРСЬКИЙ Ін-т — керує ним проф. Ми-
хайло Міллер. 3. Український ОКЕАНІЧНИЙ Інститут
— керує його працями інж.-ек. Лев Биковський.
ЦБУНДІ хоче виділити й окремо зорганізувати ще два
нові Ін-ти: 4. Українсько-Американський Ін-т та 5. Ін-т
Зеленої України. У найближчому часі він увійде в по-
розуміння із знавцями українства в Америці та Схід.
Азії з метою організації цих Інститутів. Діловим Ди-
ректором Ін-ті і Наук — Секретарем є інж. ек. Л. Би-
ковський. ЦБУНДІ є також відпоручником на Америку
діючого в Європі Укр. Н. Д. І-ту РОДО та ЗНАМЕНО-
ЗНАВСТВА, трьома відділами якого керують: проф.
д-р М. Міллер, прож. д-р Я. Рудницький та проф. О.
Оглоблин, а який працює при „Укр. Родовідній Уста-
нові“ (керівник — доц. інж. Євген Архипенко). Під без-
посереднім керівництвом інж. Л. Биковського знахо-
диться рівнож „Фундація плекання бібліотеко-
знавства ім. М. Гочанковської. Адреса Централь-
ного Бюро всіх цих Інститутів: Інж. Лев Биковський:
P. O. Box 291, Cooper Station, New-York City, 3; N.Y.; U.S.A.

НАШІ ЮВІЛЕЇ 1949 РОКУ

В році 1949 будемо мати декілько ювілеїв, а саме: в СІЧНІ — 300 літ з дня в'їзду Богдана Хмельницького до Києва (141), та 30 літ — акту проголошення злуки Схід і Зах. Україн. Земель (22.1); в ЛЮТОМУ — 77 річницю дня народження поетки Лесі Українки (24.2); в БЕРЕЗНІ — 135 літ з дня народження і 88 літ з дня смерті Т. Шевченка (9 і 10.3); в ТРАВНІ — 50 літ з дня заснування Красового с. - г. Т-ва «Сільський Господар» у Львові (16.5); 23 — роки з дня смерті С. Петлюри (25.5) та 11 літ з дня смерті Є. Коновальця (23.5); в ЧЕРВНІ: 100 літ з дня народження письмен. Олени Пчілки (Ольги Косач — 16.6), та 20 літ з дня смерті укр. агронома, видавця і громад. діяча Є. Чикаленка (22.6); в ЛИПНІ — 5 літ з дня смерті поета О. Олеса (22.7); в СЕРПНІ — 25 літ з дня вибуху І світової війни (2.8); в ВЕРЕСНІ — 240 літ з дня смерті Гетьмана Івана Мазепи (3.9) та 5 літ з дня смерті композитора і диригента О. Кошиця; в ЖОВТНІ 10 літ з дня смерті укр. вченого і гром. діяча Ол. Лотоцького; в ЛИСТОПАДІ — 31 річниця заняття українськими військами Львова, 5 літ з дня смерті митрополита А. Шептицького (1.2) та 15 літ з дня смерті історика Михайла Грушевського (24.2); в ГРУДНІ — 15 літ з дня розстрілу большевицькою владою письменників, поетів, критиків: О. Влизька, Л. Фальківського, М. Терещенка, Гр. Косинки, Ів. Крушельницького, М. Лебединця, Костя Буревія та Романа Шевченка (13.12). В 1949 р. — 100 з дня смерті байкара Е. Гребінки.

Всім цим ювілейним подіям та іменам Редакція буде присвячувати чи то цілі числа, чи бодай окремі статті й огляди. Це число 1- присвячене 150-річчю «Енеїди» Котляревського; число 2 — буде присвячене 300-літтю Хмельниччини та 30-літтю злуки Схід і Захід Українських земель, число 3 — Т. Г. Шевченкові, число 4 — Великодне.

Передчасна втрата — др. Леонід Мосендз

В гірській санаторії для туберкульозних, у Швайцарії 13.X.1948 помер др. Леонід Мосендз, учасник визвольних змагань, вояк Армії УНР, інженер-абсолют-вент Укр. Госп. Академії, письменник і поет. Самі наведені факти свідчать про життєвий шлях Небіжчика, який в усіх галузях, де йому довелося працювати, виявив визначний хист і велику наполегливість. Проте літературна праця найбільше його вабила, і ім'я Небіжчика відоме найміцніше саме на цій полі завдяки таким творам, як «Зодіак» (поезії), «Гомо лєніс» — новелі (серед яких зустрічаємо талонувитий твір «Помста»), «Канітферштан», «Волинський Рік» та інш. Багато віршів і новел розсіяно по періодичних виданнях (Нова Україна, Вістник. Студентський Вістник, тощо) і в кожному творі помітна висока культура слова, що свідчить про високорозвинений інтелект та майстерність автора. Вже кілька років працював покійний над романом-хронікою під назвою «Засів», але передчасна смерть припинила цю його працю. Це далеко неповний підсумок праці Мосендза, яку перервала смерть на 51 році життя (народив 1897 р.). С. Д.

ЗАПИТИ ТА ВІДПОВІДІ

Український Червоний Хрест на чужині
CROIX ROUGE UKRAINIENNE EN EXIL. - GENÈVE, 1, Place du Grand Mezel, Suisse

Ч. 6470 Женева, 30 вересня 1948

До ВШ.Управи «Українського Книгоцентра»

Прочитав я в «ЧАС»: ч. 37 повідомлення про заснування «У. Книгоцентру» і з'їзд фундаторів у Мюнхені. Отже, я як старий бібліотекар щиро вітаю ініціативу і готовий співпрацювати. В Женеві я маю власну бібліотеку і архів, що нараховує б. 8000 назв різних видань. Крім того я маю велике число дублікатів на різних мовах, головню про Україну і видання здебільшого перед і по першій війні. Також різні старі «Драгоманівські» видання в Женеві. Я хочу пропонувати бажаним, перевести обмін виданнями, бо моя бібліотека мало має сучасних з Німеччини видань, а натомість по укр. інституціях здебільшого бракує старих видань. Прошу мені поради, яким способом і чи можливо перевести обмін цей? Чи Ваша організація схотіла б посередничати?

. . . . Еwentально я міг би з моєї бібліотеки служити матеріалом для перевидання окремих книжок. На жаль каталогу ще не маю.

Підаю ще Вашій увазі думку, щоб у Швайцарії при моїй бібліотеці скласти один з осередків українських видань — так, щоби звідци можна було пізніше пересилати деінде по потребі.

Евген Бачинський, Директор

Відповідь: Управа «Книгоцентру» не включала в план своєї діяльності справи бібліотек та читалень, бо вважала, що це є компетенція якоїсь іншої централі напр. «Просвіт», самоосвітніх гуртків, Т-ва прихильників і читачів української книги. тощо. Але такої централі по-

кищо нема, — тому будемо допомагати Вам у ви- міні Ваших дублікатів. З цією метою друкуємо тут Ваш лист — може серед наших читачів знайдуться охочі. Ваша пропозиція використувати Ваші книги для передруків та створити у Вас один з осередків українських видань — дуже цінна, і ми певні, що наші видавництва з неї скористають. Будемо Вам вдячні за Ваші думки й поради щодо поліпшення української книгарської справи. Дякуємо! Подробиці в листі.

Підручник української мови для німців

Прошу ласкаво повідомити, чи можна дістати підручник української мови для початкуючих німців. Прошу зацікавитись моїм питанням, бо мене особисто багато німців питали за підручник українсько - німецький. Я з свого боку шукав по Мюнхену, по установах, запитував у Регенсбургу — відповіді нема. Цікаво, що росіяни скористали з відповідної потреби в тім напрямку і видали вже російсько-німецький підручник для німців.

(Лист Пана Василя Чубатого)

Відповідь: Такий підручник проф. др. Я. Рудницького виданий був видавн. Герроде. Радимо Вам придбати в Н. Т. Ш. працю доц. д-ра Є. Ю. Пеленського «Україніка в чужих мовах» (англ. франц., нім.). Там знайдете ту українку німецькою мовою, яку можна випозичити з бібліотек. На кожному ринку Баварії можете купити дві книги, які Вас напевно не задовольнять: 1) Ю. Чорний: «Самоучок німецько-український» ціна 2.80 н.м. та 2) Juriy Kossatsch: „Ukrainische Literatur der Gegenwart“ Preiss — 1 D.M. В наступному числі подамо ту українку німецькою мовою, яка не ввійшла до праці Є. Ю. Пеленського.

Від Українського музею-архіву УВАН

У співпраці з Музеем і Біблотекою НТНІ (Берхтегаден — дир. В. Дорошенко), Українським Архівом (Ашаффенбург — п. О. Животко), Музеем-Архівом англ. зони (Бльомбер — проф. Л. Бачинський), Представництвом Т-ва Охорони українських пам'яток при УВАН на Регенсбург (дир. М. Марковський) та на Міттенвальд (дир. О. Бендера), представником СУБ'у на Німеччину (ред. А. Курдидик) Український Музей - Архів збирає для майбутніх українських центральних бібліотек по 7 примірників усіх видань і перевидань українською мовою, або іншими мовами про Україну, незалежно від способів розмноження (друк, літографія, циклостиль-ротатор, фотоспосіб, гектограф) і незалежно від змісту і форми (візитівки, бланкети, запрошення, об'яви, плякати, афіші, програми, проспекти, каталоги, статuti, бюлетені, газети, журнали, альманахи, календарі, підручники, словники, взагалі всякого роду книжки, листівки, марки, портрети, ікони, картини, тощо). Ці 7 примірників становлять так звані обов'язкові примірники, що їх всі видавництва, редакції, організації, установи або окремі особи — видавці, автори, редактори — повинні безплатно надсилати до Музею-Архіву УВАН (13b Augsburg, Sommer-Kaserne, Bl. IY/19), або передавати на місцях до одного з вищезначених музеїв чи представництв по приналежності. Всі примірники повинні бути непошкоджені.

Український Музей-Архів при
Українській Вільній Академії
Наук

Софія Парфанович

ЗАГОРІЛА ПОЛОНИНА

Оповідання про дозрівання, життя й боротьбу
сучасного бойківського села

Ціна 2.— НМ

Жадайте в книгарнях

Замовлення: КОС, Мюнхен, Rosenheimerstr. 46a;
„Українська Книгарня“, Мюнхен, Dachauerstr. 9

Передплачуйте, купуйте, читайте місячник:

«РІДНА КНИГА НА ЧУЖИНІ»

Передплата:

	Рік:	1/2 року:	1/4 року:	Число поод.:
В Німеччині:	6 н. мар.	3 н. мар.	2 н. м.	80 н.пф.
В Бельгії:	100 б. фр.	50 б. фр.	25 б. фр.	10 б. фр.
В Англії:	20 шіл.	10 шіл.	5 шіл.	2 шіл.
В Америці:	4 ам. дол.	2 ам. дол.	1 ам. дол.	35 центів

Редакція:

Prof. W. Domanyskyj, 13a Regensburg, Paul Heyestraße 6/167

Адміністрація:

„BÜCHZENTRALE“, 13b München, Dachauerstraße 9/1.
Germany. US-Zone, Europe

НАЙБІЛЬШИЙ ВИБІР КНИЖОК

в все у нас!

(Виняток з каталогу в 4 ч. на 1949 р.)

3	Багрянний І.: Морітурі	2.—
4	„Розгром	2.—
14	Данський О.: Хочу жити	3.—
15	„Наші дні	2.30
49	Левийський І.: Микола Джеря	2.50
49	Лепкий Б.: Крутіж	3.50
51	Опільський Ю.: Іду на вас	2.50
53	Осмачка Т.: Старший Боярин	2.50
55	Парфанович С.: Загоріла полонина	2.—
60	Самчук У.: OST	8.80
62	Старицький М.: Кармелюк т. I	2.50
63	Степовий Ю.: Ясир	1.50
64	„Зв'язкова Віра	1.80
67	Стефаник В.: Твори (повне видання)	6.—
74	Федір Золотополець: Син України	5.—
104	Осмачка Т.: Поет	3.50
114	Шевченко Т.: Кобзар I. II. III. тт. разом	6.—
122	Білецький Л.: Історія Укр. Літератури	7.50
130	Захарків В.: Англо-україн. словник	6.—
131	„Укр.-англійськ. словник	3.—
132	Зілінський І.: Український правопис	1.20
140	Др. Кулицький: Карта України	2.50
141	Листецький З.: Укр.-нім. англ. фр. словник	5.—
145	Орел М.: Правописний словник	4.—
263	Фесенко А.Г.: Перші кроки (англ. самов.)	4.—
264	Чорний Ю.: Самоучок нім.-укр. з словн.	2.80
272	Витвицький Л.: Городництво	6.50

Новий повний каталог висилаємо безплатно.

Замовляти листівкою.

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ Мюнхен, Дахауер. 9/1.

СТЕПАН ШИПИЛЯВИЙ

KISSLEGG IM ALLGÄU

обслуговує українськими виданнями
французьку зону Німеччини

на бажання висилає книжки також на нове
місце переселення.

Адреса:

Stepan Schupylawyj, 14b Kisslegg im Allgäu
Emmelhofen Rathaus

Робітники української книги вступають
в число членів «Книгоцентру»!

Адреса канцелярії: Buchzentrale 13b München 2,
Dachauerstr. 9/1; Germany; U.S. Zone; Europe.

Голова Управи: Prof. V. Domanyskyj,
13a Regensburg, Paul Heyestraße 6/167.

Голова Надз. Ради: Red. R. Ilnyckyj,
13a Führt in B., Maxstraße 13.

Папір на це число дала як дар на пресовий
фонд «Книгоцентру» українська фірма
«Гуртівня Паперу» в Авсбургу.